Kulturutskottets betänkande 1979/80:4

med anledning av motion om bevarande av hantverkskunnande

Motionen

I motionen 1978/79:904, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1978/79:34 uppskjutits till riksmötet 1979/80, har Gudrun Sundström m. fl. (s) yrkat att riksdagen anhåller att regeringen uppdrar åt statens kulturråd att tillsammans med landets museer utföra en inventering och vidta åtgärder som kan lösa den i motionen angivna bristen i samhället.

Vad motionärerna åsyftar är bristen på det hantverkskunnande som behövs för att vårda och renovera gamla föremål. Motionärerna nämner en rad exempel på föremål för vilkas vård och bevarande det krävs särskilda kunskaper, nämligen fotomaterial, teaterdekorationer, kyrkliga samlingar, böcker och textilier. Vi har enligt motionärerna inte sett till att äldre hantverksutövare i tillräcklig utsträckning överfört sitt kunnande till den yngre generationen.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid riksmötet 1977/78 behandlades en motion av Anna Eliasson m. fl. (c) i vilken yrkats på en kartläggning av konservatorernas arbetsmarknadssituation och ett förslag till en fast organisatorisk uppbyggnad av den framtida konstvården och konserveringen. Kulturutskottet underströk i sitt betänkande 1977/78:5 vikten av att de i motionen påtalade problemen bragtes till en lösning. Riksdagen anslöt sig till detta uttalande och gav detta till känna för regeringen.

Förra året behandlade riksdagen motionen 1977/78:1118 av Ingrid Diesen (m) och Lars Ahlmark (m) i vilken yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en översyn av vården av konstverk i offentlig ägo samt därmed förknippade problem. I sitt betänkande 1978/79:11 med anledning av denna motion uttalade kulturutskottet att det beträffande konstverk i offentlig ägo finns åtskilliga frågor som nödvändigtvis måste närmare belysas och övervägas och nämnde bl. a. tekniska frågor om bevarande och underhåll. Utskottet ansåg emellertid att riksdagen inte borde göra den hänvändelse till regeringen som yrkats i motionen. Som skäl anfördes att det redan pågick ett utredningsarbete. Detta arbete har numera avslutats i och med att konstrådet och statens konstmuseer till regeringen med eget yttrande överlämnat en av statskontoret utarbetad rapport "Tillsyn, dokumentation och vård av statliga

utommuseala konstsamlingar" (1977:10). Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen ännu inte meddelat något beslut i detta ärende.

Pågående utredningar

Statens kulturråd har på regeringens uppdrag påbörjat en utredning angående vård och konservering vid museerna. Bakgrunden härtill är att man blivit alltmer medveten om de brister som finns på detta område. Syftet med utredningsarbetet, som bedrivs av en särskild arbetsgrupp, är att precisera ansvarsförhållandet mellan de statliga museerna inom konserveringsområdet samt att därvid beakta samspelet med de regionala museerna. Arbetsgruppen ser dessutom som en viktig uppgift att stimulera museerna att ta sig an vård- och konserveringsfrågorna, att söka finna former för samarbetet och utveckla metoder för planering m. m. Arbetsgruppen ser vidare över möjligheterna till olika former av statligt stöd till konserveringsverksamheten.

Statens industriverk har genom regeringsbeslut den 14 december 1978 fått i uppdrag att utreda vissa frågor om hantverkets situation och framtidsutsikter. I utredningsdirektiven uttalas bl. a. följande:

Verket bör sålunda med utgångspunkt i en översiktlig genomgång av hantverksyrkenas omfattning och betydelse i den svenska ekonomin kartlägga vilka hantverk som är på väg att försvinna eller som kan förmodas komma att försvinna på längre sikt.

Verket bör undersöka vilka omständigheter som har medfört att vissa hantverk är på väg att försvinna och bedöma effekterna härav. I många fall torde utvecklingen få accepteras som en naturlig och nödvändig konsekvens av det tekniska framåtskridandet. Den spontana efterfrågan på hantverken i fråga ebbar successivt ut och några speciella skäl – annat än rent kulturpolitiska – finns inte att bevara dem.

I andra fall kan emellertid skäl tänkas finnas att försöka hålla hantverkskunnandet levande. Utvecklingen kan exempelvis på något längre sikt föra med sig att den spontana efterfrågan kommer tillbaka. Om marknadskrafterna under den mellanliggande perioden hunnit slå ut de gamla hantverkstraditionerna kan det ev. innebära svårigheter och kostnader att bygga upp dem på nytt.

Särskilda insatser för att söka bevara vissa delar av det gamla hantverkskunnandet kan sålunda tänkas vara motiverade. Industriverket bör, med utgångspunkt i en bedömning av det framtida behovet av hantverkskunnande, redovisa huruvida det inom vissa hantverksområden föreligger sådana skäl och vilka skälen för särskilda insatser är. Verket bör i sistnämnda avseende också pröva om ökade insatser på hantverkets område kan förväntas ge några mer väsentliga sysselsättningseffekter.

Utredning om utbildning av konservatorer m. m. Genom beslut den 21 juni 1979 har regeringen bemyndigat chefen för utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda frågan om utbildning av konservatorer m. m. I direktiven för utredningsarbetet (Dir 1979:78) uttalas – med anknytning till det kulturpolitiska målet om bevarande av det svenska

kulturarvet – att en förutsättning för att lämningarna av våra kulturella aktiviteter skall kunna bevaras är att de dokumenteras och vårdas på ett riktigt sätt och att de i förekommande fall blir sakkunnigt konserverade eller lagade. För att detta skall kunna ske fordras att kunskapen om olika materials bevarandeegenskaper och vårdbehov hålls levande. De nu verksamma konservatorerna är en värdefull kunskapsresurs på konserveringsområdet. Förutsättningarna för en utbyggnad av systemet med lärlingsutbildning bör undersökas.

I direktiven påpekas också att den pågående strukturomvandlingen inom näringslivet bl. a. medfört allvarliga följder för hantverket. Hantverkskunnandet löper risk att försvinna.

Utskottet

Utskottet är helt ense med motionärerna om det gamla hantverkskunnandets betydelse för bevarandet av kulturföremål från äldre tid. De olika utredningar för vilka utskottet redogjort i det föregående bör tillsammans kunna ge ett underlag för en bedömning av behovet av utbildning och andra åtgärder. Utskottet förutsätter att kontakt mellan utredningarna hålls under arbetets gång. I dagens läge finns det enligt utskottets uppfattning inte behov av att riksdagen gör någon framställning till regeringen i enlighet med motionärernas önskan.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:904.

Stockholm den 6 november 1979

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Ingrid Diesen (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Olle Eriksson (c), Hans Alsén (s), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Ing-Marie Hansson (s) och Gunnel Liljegren (m).

GOTAB 62878 Stockholm 1979